

Kesra Nermend, Małgorzata Nermend

Budowa miary agregatowej na potrzeby rangowania w krajach UE w postrzeganiu wolontariatu

Ekonomiczne Problemy Usług nr 106, 239-250

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KESRA NERMEND

Uniwersytet Szczeciński

MAŁGORZATA NERMEND

Szkoła Podstawowa nr 11 w Szczecinie

BUDOWA MIARY AGREGATOWEJ NA POTRZEBY RANGOWANIA W KRAJACH UE W POSTRZEGANIU WOLONTARIATU

Wprowadzenie

Rozwój wolontariatu w niektórych bogatych krajach Unii Europejskiej spowodował jego popularyzację w innych krajach członkowskich. Stanowi on mocny filar sektora pozarządowego, który realizuje podstawowe cele mające charakter społeczny i dobrowolny. Jest ważną siłą, na co zwraca uwagę Unia Europejska, propagując powstawanie różnych programów wspierających wolontariat. Jego główną istotą jest dobrowolność w działaniach pomocowych i wspierających w różnych gałęziach życia społecznego (np. opieka nad osobami starszymi, organizowanie zbiórek żywności itp.). Dobrowolność ta wynika z niewymuszonych szczerych chęci pomocy drugiemu człowiekowi. Wolontariuszem może zostać każdy, niezależnie od płci, wieku, wykształcenia, zatrudnienia oraz wyznawanych poglądów i wartości. Działania wolontariuszy, ich chęć samorealizacji i samokształcenia, a także społecznej samoorganizacji i osiągnięcia celów wspólnotowych – wszystko to wywiera ogromny wpływ na sfery społeczno-polityczno-gospodarczego życia ludzi. Bardzo ważne jest więc realizowanie przez państwo przyjaznej polityki wspierającej rozwój wolontariatu.

Należy uświadomić sobie, że w szerszej społecznej perspektywie to wolontariat jest odpowiedzią na kluczowe kwestie z zakresu polityki społecznej i sposobem rozwiązywania ich¹. Dzięki podejmowanym działaniom zarówno osobom fizycznym, jak i różnym stowarzyszeniom pozwala na zaspokajanie indywidualnych potrzeb jednostki, rozwiązywanie problemów społecznych, międzypokoleniowych i środowiskowych. Należy podkreślić, że jest formą uzupełnienia pracy pełnoetatowych pracowników socjalnych.

Ogromne rzesze wolontariuszy poprawiają jakość realizowanych działań i sprzyjają powstawaniu nowych. Wolontariat pozwala skutecznie identyfikować i rozwiązywać problemy społeczne, gdyż opiera się na kulturze kontaktu, pomocniczości i rynku usług społecznych². Aby usprawnić działania wolontariackie w krajach członkowskich Unii, należy popracować nad mentalnością starszego pokolenia oraz edukować młodsze pokolenie i zaszczepiać w nim te wartości. Ten rodzaj edukacji jest bardzo istotny w życiu młodego człowieka, co podkreślają specjaliści z zakresu pedagogiki społecznej³. Pracując na rzecz innych, młodzi ludzie zdobywają potrzebne doświadczenie, podnoszą swoje kwalifikacje, poznają nowe rzeczy, a także rozwijają swoje zdolności i umiejętności. Jest to szczególnie istotne dla tych, którzy dopiero będą decydować o swoim przyszłym życiu zawodowym, a już nabyte doświadczenia znacznie mogą im to ułatwić. Wolontariat uczy odpowiedzialności za powierzone zadania, kształtuje charakter i postawy społeczne, odgrywając ważną rolę w rozwoju osobowości jednostki⁴.

W Unii Europejskiej różne są programy wspierające wolontariat, takie jak: Europa dla Obywateli, Grundvig oraz Młodzież w Działaniu – Wolontariat Europejski. W wyniku pracy na rzecz ludności lokalnej wolontariusz zyskuje nowe doświadczenie, umiejętności, podnosi swoje kompetencje, uczy się obcego języka. Jest to wspaniała forma edukacji międzykulturowej, umożliwiająca

¹ D. Moroń, *Aktywność w trzecim sektorze, Prawo i praktyka*, Wrocław 2009.

² E. Leś, *Ustawa o pożytku publicznym i o wolontariacie. Lifting dotychczasowych unormowań czy urzeczywistnienie kultury pomocniczości*, „Polityka Społeczna” 2003, nr 7, s. 4–5.

³ Z. Kroplewski, *Proces kształtowania się tożsamości siebie. Analizy psychologiczno-pedagogiczne*, w: *Młodzież XXI wieku. Źródła wzrostu i kryzysów*, red. E. Jackowska, B. Kromolicka, Szczecin 2010, s. 19.

⁴ A. Bejma, *Rola wolontariatu w społeczeństwie obywatelskim*, w: *Wolontariat szansą rozwoju społecznego. Rekomendacje dla pracy socjalnej*, red. A.M. Kola, K.M. Wasilewska-Ostrowska, Toruń 2012, s. 29, 41.

poznanie nowej kultury, tradycji i nowych zwyczajów, a zwłaszcza nawiązanie nowych znajomości. Poznawanie nowych kultur przyczynia się niewątpliwie do przełamywania barier, uprzedzeń i stereotypów, a także rozwija umiejętności społeczne.

Wolontariat pozwala na wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z mniejszych miejscowości, obszarów wiejskich lub ubogich rodzin dzięki różnym projektom edukacyjnym. Przykładem może być Program Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności „Wolontariat studencki”, realizowany w latach 2003–2005, którego głównym celem było rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży oraz pomoc w wyrównywaniu ich szans edukacyjnych. Samym wolontariuszom zaś pozwalał na kształtowanie postaw społecznych i rozwijanie pasji oraz umożliwiał im realizację pomysłów i projektów w zakresie edukacji⁵. Aktywność wolontariacka pozwala zatem podnieść kwalifikacje zawodowe, co w pewnej mierze chroni przed bezrobociem, ale też pozwala z bezrobocia skutecznie wyprowadzić⁶.

Dzięki mediom i dostępowi do Internetu wolontariat ma zasięg lokalny i globalny. Dzięki bezinteresownym działaniom zapoczątkowuje pozytywne zmiany w społeczeństwach, budując między innymi społeczeństwo obywatelskie i utrwalając ład społeczny, co stanowi potężną siłę napędową trzeciego sektora⁷. Mimo tych różnych działań świadomość społeczna w krajach Unii Europejskiej wciąż jest mała i bardzo zróżnicowana, co wynika z raportów opublikowanych przez Parlament Europejski w latach 2010–2011⁸. Przed Polską i Europą stoi wiele wyzwań, których realizację zapewnia wolontariat. Zdając sobie sprawę z potęgi jego możliwości, Parlament Europejski ogłosił rok 2011 Rokiem Wolontariatu, a 2012 – Rokiem Solidarności Międzypokoleniowej.

W artykule autorzy przedstawiają ranking krajów UE uwzględniający postrzeganie istotności pracy w wolontariacie w różnych aspektach życia i zbudowany za pomocą miary agregatowej.

⁵ http://www.wolontariat.org.pl/strona.php?p=25&item=304&page_return=8&order=&desc= (25.07.2013).

⁶ M. Szyłko-Skoczny, *Polityka społeczna wobec bezrobocia w Trzeciej Rzeczypospolitej*, Warszawa 2004, s. 250.

⁷ A. Bejma, *op. cit.*, s. 27.

⁸ Raport *Praca wolontariacka*, specjalne badanie Eurobarometru 75.2, Bruksela 27 czerwca 2011.

1. Badania empiryczne

Dane zostały zaczerpnięte z Eurobarometru Parlamentu Europejskiego EB 75.2, na podstawie badań prowadzonych w dniach 13 kwietnia – 2 maja 2011 roku oraz EB 73.4 maj 2010. Badania prowadzono w dziesięciu obszarach, w których funkcjonuje wolontariat, na podstawie następujących cech diagnostycznych:

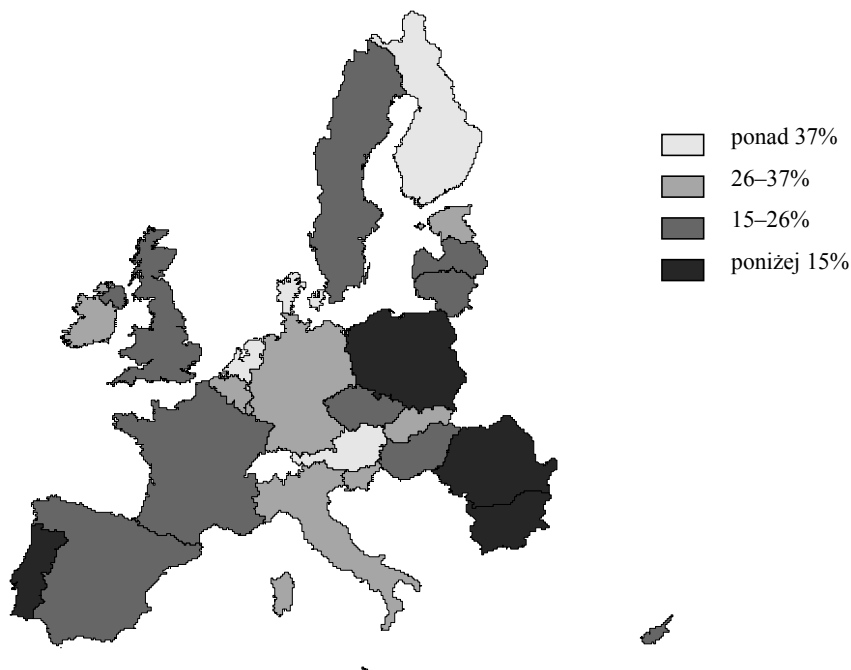
X1 – Solidarność i pomoc humanitarna; X2 – Opieka zdrowotna; X3 – Edukacja i szkolenia; X4 – Środowisko naturalne; X5 – Włączenie społeczne obywateli znajdujących się w niekorzystnym położeniu; X6 – Ochrona praw człowieka; X7 – Aktywne starzenie się; X8 – Zatrudnienie; X9 – Sport; X10 – Kultura. W badaniach przyjęto wszystkie zmienne jako stymulanty, ponieważ im wartość cechy będzie większa, tym społeczeństwo danego kraju bardziej pozytywnie postrzega wolontariat w danym obszarze.

Do rangowania krajów Unii Europejskiej pod względem postrzegania wolontariatu wykorzystano metodę konstruowania wektorowych miar agregatowych zaproponowaną w pracach K. Nermenda⁹. Metoda ta należy do grupy metod porządkowania liniowego. Zaletą tego podejścia jest duża elastyczność, szczególnie w odmianie wykorzystującej wyłącznie iloczyn skalarny. Daje ono możliwość wykorzystania dowolnego iloczynu skalarnego do wyznaczenia wektorowej miary agregatywnej w celu badania złożonych zjawisk społeczno-ekonomicznych, o czym szeroko pisze Nermed w swoich pracach¹⁰.

Na podstawie policzonej wartości miary agregatywnej sporządzono ranking krajów Unii Europejskiej pod względem postrzegania roli wolontariatu i przyporządkowano te kraje do czterech klas. Wyniki są przedstawione na rysunkach 1–4, a wartości miary – w tabeli 1.

⁹ K. Nermend, Zastosowanie rzutu wektora do budowy miernika syntetycznego, „Przegląd Statystyczny” 2008, nr 3; *idem*, *Vector Calculus...*

¹⁰ *Idem*, *A synthetic measure of sea environment pollution*, „Polish Journal of Environmental Studies” 2006, Vol. 15, No. 4b, s. 127–129; *idem*, *Using average-variance representation in economic analyses*, „Polish Journal of Environmental Studies” 2006, Vol. 15, No. 4c, s. 123–126; *idem*, *Employing similarity measures to examine the development of technical infrastructure in Polish counties*, *Folia Oeconomica Stetinensia* 2008, Vol. 15, No. 7, s. 87–97.

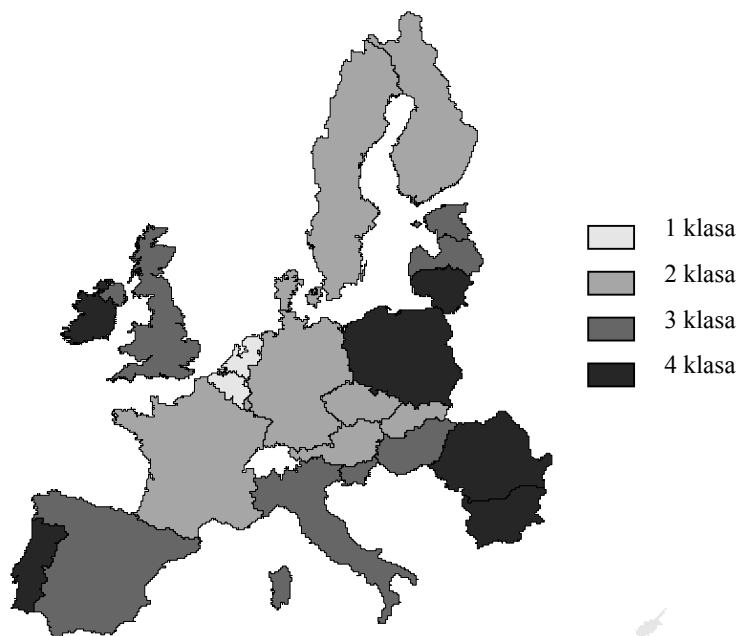

Rys. 1. Odsetek osób deklarujących pracę w wolontariacie
Źródło: opracowanie własne na podstawie EB 75.2.

Rysunek 1 przedstawia odsetek osób deklarujących, że brały kiedykolwiek udział w wolontariacie. Widać wyraźnie, że na pograniczu Europy Centralnej i Zachodniej jest pas państw wyraźnie wykazujących się wyższym wskaźnikiem zachowań prospołecznych. Najwięcej osób pracujących w wolontariacie jest w Holandii, bo aż 57%. Im dalej od tego pasa, tym liczba osób deklarujących pracę w wolontariacie jest mniejsza. Wyjątkiem są dwa państwa: Finlandia i Irlandia. Polska należy do państw o najmniejszej liczbie osób deklarujących pracę w wolontariacie (9%).

Różnice w postrzeganiu roli wolontariatu mniej więcej pokrywają się z liczbą osób deklarujących pracę w wolontariacie (rys. 2). Różnica w postrzeganiu roli wolontariatu pomiędzy najlepszym krajem w Unii Europejskiej pod względem liczby wolontariuszy – Holandią, a najgorszym – Polską, polega głównie na wyższym postrzeganiu istotności wolontariatu solidarności i pomocy humanitarnej, w edukacji i szkoleniach, włączeniu społecznym obywa-

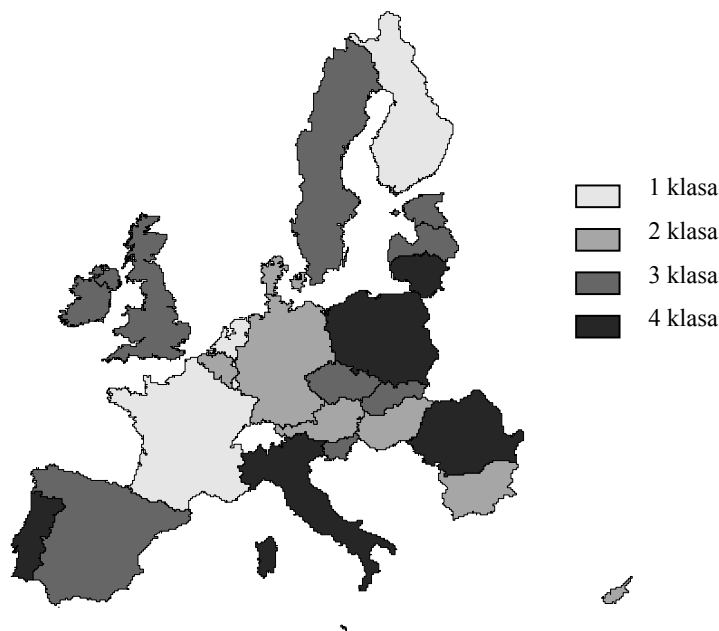
teli znajdujących się w niekorzystnym położeniu, ochronie praw człowieka, aktywnym starzeniu się, sporcie i kulturze. Szczególnie duża różnica jest w sporcie, w którym Holendrzy uznają wolontariat za bardzo istotny, a Polacy praktycznie za mało istotny. Nie istnieje natomiast dziedzina, w której Polacy w sposób istotnie większy niż Holendrzy postrzegaliby ważność wolontariatu.

Rys. 2. Klasyfikacja 26 krajów UE określająca postrzeganie istotności pracy w wolontariacie w różnych aspektach życia na podstawie EB 75.2

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 3 przedstawia wyniki badań przeprowadzonych w roku 2011. Widać, że różnice w zmianach postrzegania wolontariatu są niewielkie. Ze względu na to, że wzorzec się zmienił (jest liczony dla roku 2011), trudno ocenić faktyczny poziom zmian, dlatego należałoby badać dynamikę w latach. Do zbadania dynamiki wykorzystano wartości miary z roku 2011 dla wzorca z roku 2010.

Rys. 3. Klasyfikacja 26 krajów UE określająca postrzeżenie istotności pracy w wolontariacie w różnych aspektach życia na podstawie EB 73.4

Źródło: opracowanie własne.

Wartości miary i przynależność do klas oraz badania dynamiki zmian przedstawia tabela 1. Niska aktywność Polaków w wolontariacie wynika ze zmian ustrojowych w Polsce. Początek lat dziewięćdziesiątych XX wieku przyniósł wiele przemian, doprowadzając do decentralizacji władzy i przekazania jej na niższe szczeble kompetencji. W wyniku tego powstały pierwsze samorządy. Wraz z samorządami powstały stowarzyszenia, które przejmowały zadania publiczne do realizacji, a sektor pozarządowy rozwijał się dynamicznie. Obecnie jest to czas stagnacji, ale nadal powstają nowe podmioty realizujące zadania publiczne dotyczące oświaty, ekologii i ochrony środowiska, bezpieczeństwa publicznego, kultury, zdrowia, wychowania i kultury fizycznej oraz pomocy społecznej¹¹.

¹¹ P. Szczyrski, *Organizacje pozarządowe a realizacja zadań publicznych jednostek samorządu terytorialnego – doświadczenia szczecińskie*, w: *Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań opiekuńczych*, red. B. Kromolicka, Toruń 2005, s. 209.

Tabela 1

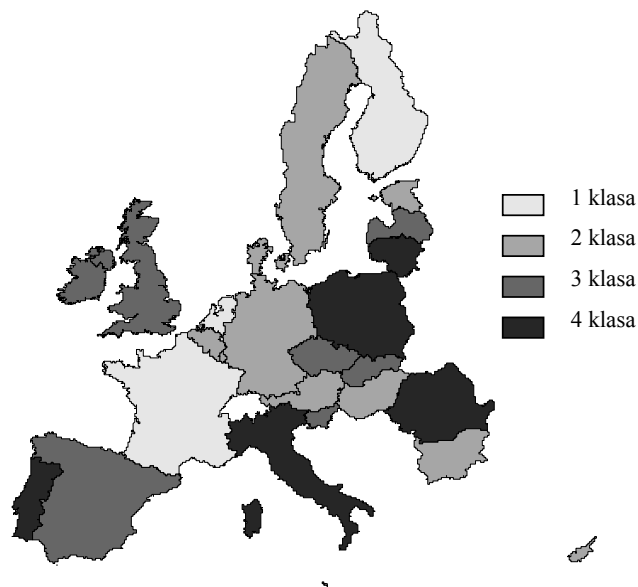
Wartości miary wektorowej dla 26 państw UE określającej postrzeganie istotności pracy w wolontariacie w różnych aspektach życia

Państwo	Dane z roku 2010		Dane z roku 2011		Dynamika	
	Wartość miary	Klasa	Wartość miary	Klasa	Wartość miary	Klasa
BG	-0,25	4	0,08	2	0,01	2
CZ	0,12	2	0,00	3	-0,07	3
DK	0,13	2	0,06	2	0,05	2
DE	0,22	2	0,11	2	0,10	2
EE	-0,03	3	-0,01	3	0,02	2
IE	-0,28	4	-0,08	3	-0,07	3
EL	0,15	2	0,03	2	0,01	2
ES	-0,04	3	-0,15	3	-0,13	3
FR	0,18	2	0,25	1	0,22	1
IT	-0,21	3	-0,30	4	-0,25	4
CY	0,30	1	0,10	2	0,13	2
LV	-0,23	3	-0,12	3	-0,09	3
LT	-0,30	4	-0,23	4	-0,21	4
LU	0,19	2	0,18	1	0,15	2
HU	-0,15	3	0,03	2	0,02	2
MT	0,24	1	0,10	2	0,07	2
NL	0,35	1	0,24	1	0,27	1
AT	0,20	2	0,14	2	0,11	2
PL	-0,30	4	-0,20	4	-0,19	4
PT	-0,34	4	-0,23	4	-0,23	4
RO	-0,38	4	-0,17	4	-0,20	4
SI	-0,06	3	-0,05	3	-0,09	3
SK	0,00	2	-0,04	3	-0,09	3
FI	0,22	2	0,36	1	0,34	1
SE	0,18	2	-0,03	3	0,07	2
UK	-0,20	3	-0,15	3	-0,11	3
I granica	0,23	0	0,16	0	0,15	0

Źródło: opracowanie własne.

Do niedawna idea wolontariatu w Polsce była nie dla wszystkich jasna, co wynikało między innymi z braku tradycji wolontariatu przekazywanej z pokolenia na pokolenie, a także było efektem skutecznego ośmieszania idei pracy społecznej w okresie PRL-u. Wysoki poziom ubóstwa również sprawiał, że w pierwszej kolejności zaspokajano podstawowe potrzeby, w drugiej

potrzeby społeczne, a do tego był niski poziom świadomości możliwości działania społecznego w nowo powstających organizacjach pozarządowych. Współcześnie o wolontariacie w Polsce mówi się coraz częściej. Propagują go akcje, takie jak między innymi Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, zbiórki żywności i pieniędzy dla ubogich rodzin.

Rys. 4. Klasyfikacja 26 krajów UE na podstawie dynamiki określającej postrzeganie istotności pracy w wolontariacie w różnych aspektach życia liczonej dla EB 73.4 i EB 75.2

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki badań dynamiki postrzegania wolontariatu w Unii przedstawione w tabeli 1 potwierdzają, że społeczeństwo w Polsce coraz bardziej jest świadome potrzeby wolontariatu, świadczy o tym zmiana wartości miary z -0,3 na -0,19. Co prawda zmiana ta jest niewielka, ale uwzględniając wyżej przedstawione fakty, trudno wymagać, żeby była dynamiczniejsza. Na rysunku 4 widać, że wyraźne zmiany w postrzeganiu nastąpiły we Francji, która pod

tym względem stała się bardziej podobna do Holandii, i we Włoszech, które bardziej stały się podobne do Polski. Zmiany w świadomości spowodowały, że od kilku lat zwiększa się liczba wolontariuszy, na co dzień pomagających innym w ramach organizacji pozarządowych oraz ruchów społecznych i religijnych. Wzrasta zaufanie wzajemne oraz do instytucji publicznych, a także przekonanie o sensowności i skuteczności wspólnego działania¹². Wolontariat staje się dla wielu sposobem na życie, który zapewnia poczucie samorealizacji i sensu¹³.

Podsumowanie

Skonstruowana w artykule miara wektorowa pozwoliła na rangowanie krajów Unii Europejskiej w postrzeganiu wolontariatu. Kraje podzielono na cztery klasy, co pozwoliło wyraźnie odróżnić te spośród nich, które częściej dostrzegają potrzebę wolontariatu. Ranking ten może być przydatny do wymiany doświadczeń między klasami lepszymi i gorszymi. Z badań wynika również to, że kraje, w których istnieje system wolontariacki, które mają bardzo mały odsetek osób pracujących społecznie, jak na przykład Polska (ma 9% i jest na ostatniej pozycji wśród krajów unijnych), mogą mieć korzystne wartości miary w postrzeganiu wolontariatu. Polska była na trzecim miejscu od końca w roku 2010 – z wartością -0,30, a w roku 2011 miała już -0,20, co pokazuje dynamikę rozwoju rzędu -0,19. Jak widać, z roku na rok społeczeństwo coraz częściej dostrzega walory pracy wolontariatu. Słaba pozycja Polski w rankingu może wynikać z tego powodu, że w Polsce okres transformacji systemowej spowodował ograniczenie sektora publicznego w sferze zaspokajania potrzeb socjalnych społeczeństwa. Jednak organizacje pozarządowe, poprzez swój specyficzny charakter, mają większą zdolność szybkiego reagowania na pojawiające się, nowe problemy społeczne. Jak widać z przeprowadzonych badań, obywatele Unii Europejskiej mają tego dużą świadomość oraz częściej dostrzegają potrzebę udziału w tego typu działaniach. Z kolei u podłoża tak niskiej aktywności Polaków leżą głęboko zakorzenione postawy, opinie i wyobrażenia na temat innych osób oraz relacji społecznych.

¹² http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb73/eb73_en.htm.

¹³ I. Kość, *Komparatystyczne rozważania na temat wolontariatu*, w: *Socjalna pedagogika, socjalna praca a socjalna andragogika - aktualne otázky teórie a praxe*, red. A. Tokárová, T. Matulayová, Prešov 2008, s. 270.

Literatura

- Bejma A., *Rola wolontariatu w społeczeństwie obywatelskim*, w: *Wolontariat szansą rozwoju społecznego. Rekomendacje dla pracy socjalnej*, red. A.M. Kola, K.M. Wasilewska-Ostrowska, Toruń 2012.
- Kość I., *Komparatystyczne rozważania na temat wolontariatu*, w: *Sociálna pedagogika, sociálna práca a sociálna andragogika – aktuálne otázky teórie a praxe*, red. A. Tokárová, T. Matulayová, Prešov 2008.
- Kropolewski Z., *Proces kształtowania się tożsamości siebie. Analizy psychologiczno-pedagogiczne*, w: *Młodzież XXI wieku. Źródła wzrostu i kryzysów*, red. E. Jackowska, B. Kromolicka, Szczecin 2010.
- Leś E., *Ustawa o pożytku publicznym i o wolontariacie. Lifting dotychczasowych unormowań czy urzeczywistnienie kultury pomocniczości*, „Polityka Społeczna” 2003, nr 7.
- Moroń D., *Aktywność w trzecim sektorze. Prawo i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2009.
- Szczyrski P., *Organizacje pozarządowe a realizacja zadań publicznych jednostek samorządu terytorialnego – doświadczenia szczecińskie*, w: *Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań opiekuńczych*, red. B. Kromolicka, Toruń 2005.
- Szylko-Skoczny M., *Polityka społeczna wobec bezrobocia w Trzeciej Rzeczypospolitej*, Warszawa 2004.
- http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb73/eb73_en.htm.
- http://www.wolontariat.org.pl/strona.php?p=25&item=304&page_return=8&order=&desc=.
- Nermend K., *A synthetic measure of sea environment pollution*, „Polish Journal of Environmental Studies” 2006, Vol. 15, No. 4b.
- Nermend K., *Using average-variance representation in economic analyses*, „Polish Journal of Environmental Studies” 2006, Vol. 15, No. 4c.
- Nermend K., *Employing similarity measures to examine the development of technical infrastructure in Polish counties*, *Folia Oeconomica Stetinensia* 2008, Vol. 15, No. 7.
- Nermend K., *Zastosowanie rzutu wektora do budowy miernika syntetycznego*, „Przegląd Statystyczny” 2008, nr 3.
- Nermend K., *Vector Calculus in Regional Development Analysis*, Series: Contributions to Economics, Springer 2009.
- Raport *Praca wolontariacka*, Eurobarometr 75.2, Bruksela, 27 czerwiec 2011.

AGGREGATE MEASURE BUILDING FOR RANKING UE COUNTRIES IN THE PERCEPTION OF VOLUNTEERING

Summary

In this paper the authors has been presented the ranking of EU countries, by building measure aggregate in the perception of volunteering. The measure aggregate was constructed on the indicators from different areas in which the volunteering is considered very important. The data used for the measure construction was taken from the Eurobarometr EB75.2 of EB 2011 and 73.4 in 2010. Next was studied the rate of change of the phenomenon.

Translated by Kesra Nermend and Małgorzata Nermend